

Europese mogendheden en van de Verenigde Staten ondenkbaar was, en dat vrijwel allen hunner, conform opvattingen die deel waren van het Japanse culturele erfgoed, krijgsgevangenen beschouwden als minderwaardige, verachtelijke wezens, zijn omstandigheden die de gedragingen der Japanners tot op zekere hoogte wel kunnen verklaren, maar die geen verontschuldiging inhouden: in de Chinees-Japanse, in de Russisch-Japanse en in de Eerste Wereldoorlog waren de Japanse autoriteiten zich ervan bewust geweest dat van hen verwacht werd dat zij hun krijgsgevangenen zouden behandelen conform de normen die golden in de landen waaruit die krijgsgevangenen afkomstig waren – die normen waren de Japanse autoriteiten bekend. Trouwens: voor de bepalingen van de Conventie van Genève gold hetzelfde. Wij gaan verder: het bedrog dat werd toegepast wanneer gedelegeerden van het Internationale Rode Kruis of vertegenwoordigers van beschermende mogendheden sommige kampen mochten bezoeken, en de bedriegelijke filmopnamen die op Java, op Formosa en in Singapore werden gemaakt, bewijzen dat elke daarbij betrokken Japanner wist dat er een kloof gaapte tussen de wijze waarop Japan, naar door zijn tegenstanders verwacht werd, zijn krijgsgevangenen zou behandelen en die waarop zij in werkelijkheid behandeld werden.

Onze tweede opmerking is dat alle krijgsgevangenen geleden hebben, maar niet allen in dezelfde mate. Geleden hebben zij allen omdat zij van hun vrijheid beroofd waren, onderworpen aan de grillen en luimen, mishandelingen en knevelarijen van de Japanse militairen en de Koreaanse bewakers (die, van hun minderwaardigheidsgevoelens uit, veelal nog 'Japanser' optraden dan de Japanners zelf), vaak hongerend, meestal verstoken van opbeurend nieuws, vrijwel steeds geïsoleerd van gezins- en familieleden, en dat niet enkele weken of maanden maar enkele jaren lang. Geleden hebben niet allen in dezelfde mate omdat in bijna elk kamp 'handige jongens' een geprivilegeerde positie wisten op de bouwen, omdat het óók verschil maakte of men officier dan wel mindere was, omdat het óók verschil maakte of men blijven kon op het eiland waarop men krijgsgevangen was gemaakt dan wel de verschrikking van het transport overzee moest doorstaan, en omdat het tenslotte verschil maakte naar welk gebied men in die laatste gevallen werd overgebracht. Er zijn naar verhouding de minste slachtoffers gevallen onder diegenen die vóór eind '43 naar Japan werden getransporteerd en naar verhouding de meeste (drie op de tien) onder hen die op de Molukken vliegvelden moesten aanleggen. Maar kan men het lijden van de ene mens ooit vergelijken met dat van de ander? Elk lijden heeft zijn eigen duur en intensiteit; er